

Liberalerna Falun budget 2027 med flerårsplan 2028 - 2029.

Inledning - en budget med fokus på falubor

Falun är och ska vara en plats där människor kan leva ett gott liv, ett liv som varje människa själv får forma. Trygga förskolor som ger barnen en chans att tidigt utveckla sina förmågor, skolor där eleven möter kompetent och engagerad personal är grundläggande förutsättningar för detta. Vi måste också ha starka sociala skyddsnät och välfungerande äldreomsorg. Falu kommun har många viktiga funktioner att fylla, Kommunalskatten ska användas där den är till mest nytta för medborgarna.

Allt arbete som utförs i Falu kommun har betydelse och gör skillnad. Genom en effektiv organisation och god arbetsmiljö för personalen kan vi behålla och utveckla välfärden. Vi i Liberalerna vill ha hög kvalitet i kommunens alla verksamheter, inom de ramar som ekonomi och miljö sätter. Kommunal verksamhet ska vara hållbar både socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Vi ska inte ta till onödiga skattehöjningar eller låta kommande generationer få betala våra räkningar eller städa upp efter oss.

I detta budgetförslag visar vi vad Liberalerna vill göra i Falun och hur vårt förslag skiljer sig från majoritetens budgetförslag för 2027 - 2029.

Bakgrund till Liberalernas prioriteringar

2027 blir ett år med relativt små marginaler för Falu kommun liksom många andra kommuner. Orsaken till det är de problem som uppstått i världshandeln med ökad oro, dämpad optimism och ökad risk för inflation. Arbetslösheten och den internationella osäkerheten gör att konjunkturen fortfarande är känslig. Den förväntade konjunkturuppgången som skulle ge ökade skatteintäkter dröjer. Men hushållen får gradvis bättre ekonomi tack vare lägre inflation och högre reallöner. De flesta bedömare räknar med att ekonomin fortsätter att stärkas under 2026 och 2027. Det gäller därför att vara varsam med olika satsningar och prioritera noga. För oss Liberaler står kärnverksamheten med skola, vård och omsorg i centrum.

Kärnverksamheten måste stå stark och vara uthållig genom både låg- och högkonjunkturer. Hur ska vi då planera för 2027 och åren 2028 - 2029 som ser ut att få bättre förutsättningar?

Hur hanterar vi höjda löner och kostnader?

Majoriteten utgår från en generell uppräknings av löner och kostnader på 1,5 procent för 2027 men höjer därefter uppräknings för löner till 2 respektive 2,5 procent för åren 2028 och 2029. Att höja uppräknings av lönekostnader är något vi föreslagit i våra budgetar under flera år. Bedömare som SKR har ofta bedömt att lönekostnaderna stiger runt 3% och att då, år efter år, räkna upp lönerna med 1,5 procent innebär ständiga krav på besparingar alternativt effektiviseringar. Det har ofta varit oklart hur detta ska ske och vad den politiska viljeinriktningen är. För att inte besparingarna ska bli för stora har det politiska styret lagt till ytterligare anslag för olika nämnder. T ex fick BUN ytterligare 14 mkr 2026, vilket ger ett sken av ökade resurser och extra satsningar när det handlar om kompensation för stigande lönekostnader utöver 1,5 procents påslag. Det här har Liberalerna varit kritiska till. Vi ser gärna effektiviseringar och tuffa prioriteringar. Men samtidigt har det varit så att kostnaderna för Falu kommun ibland varit låga för viktig kärnverksamhet som till exempel grundskolan. Då är det inte rimligt att år efter år höja ramen med bara 1,5 procent. Vi tycker att det är bra att majoriteten nu verkar ansluta sig till den linje Liberalerna haft i många år med mer realistiska påslag och mindre "extra satsningar" som egentligen varit en kompensation för höjda lönekostnader. Men vi konstaterar samtidigt att för 2027 är det generella påslaget fortfarande 1,5 procent.

När kostnaderna ökar snabbare än intäkterna kan det leda till följder som drabbar kärnverksamheten. Förskolor, skolor och äldreomsorg är en personalintensiv verksamhet. Nedskärningar handlar ofta om att minska personalstyrkan. Vilka konsekvenser får det? Det här är inte en fråga som majoriteten lyfter upp i sin budget eller problematiserar. Men det är en förutsättning, ett krav som ändå finns där. Att inte öppet redovisa detta är i sig en brist.

Effektiviseringar är alltid möjliga. Men om kraven är orimligt höga och illa genomtänkta är risken stor att den kommunala välfärden blir lidande. Chefer och personal kommer att känna frustration över dessa tysta besparingar som blir svåra att förstå. Falubor, från förskolebarn till de som behöver hemtjänst riskerar att drabbas.

Vi i Liberalerna bedömer att klokast i detta läge är att satsa så mycket som möjligt på kärnverksamheten under 2027, på personalen "på golvet" inom förskola, skola och inom äldreomsorgen. Det är där välfärden måste stå som starkast. Även vår budget innebär krav på prioriteringar och effektiviseringar.

Vi Liberaler föreslår en budget med både satsningar, riktade mot "personal på golvet" och krav på effektiviseringar och prioriteringar.

Vår prioritet är återigen att under 2026 satsa på kärnverksamhet i förskola, skola och äldreomsorg. Kontinuiteten är viktig. För att nå målen krävs en realistisk budget, prioriteringar och effektiviseringar.

Sammanfattning av satsningar och prioriteringar per nämnd för 2026

Läsanvisning

Texten som följer tar upp de Liberalerna Faluns förslag där de skiljer sig från majoritetens förslag.

Kommunstyrelseförvaltningen inklusive kommundirektören

- När det gäller kommunutveckling så kan vi notera att samtidigt som majoriteten satsar på kommunutvecklingsmedel så har de hållit inne medel till ”övriga ändamål” inom kultur- och fritidsnämndens ram vilket motsvarar ca 2 mnkr. Dessa medel går ofta till att stötta ideella föreningar som ansvarar för egna anläggningar, ofta på landsbygden. Det är att ge med den ena handen och ta med den andra. Övriga ändamål och kommunutvecklingsmedel berör ofta liknande ändamål.
- De digitala satsningarna på 4,5 Mkr bör kunna leda till både hög kvalitet och sänkta kostnader som beräknas till cirka 1 mnkr (svårt att beräkna men det bör bara en målsättning att digitalisering ska leda till sänkta kostnader). Rent redovisningstekniskt kan en sådan besparing redovisas inom en nämnd.
- Sammanlagt - 1 Mkr jämfört majoriteten.

Ej förvaltningsanknuten verksamhet

- Då Magasinet har fått ny huvudman och en rent kommersiell verksamhet ska bidraget på 500 tkr upphöra.
- Dala Airport AB verksamhet är inte en angelägenhet för Falu kommun. Det är en angelägenhet för främst Region Dalarnas behov av organtransport med mera. Kanske det även finns ett intresse från statens sida och då bör även de vara med och finansiera detta. Driftkostnad för Falu kommun är 0,834 Mkr. (OBS vi är här bundna av avtal men vi vill ändå i denna ”skuggbudget” visa hur vi har resonerat under mandatperioden.)
- Sammanlagt - 1, 334 mkr jämfört med majoriteten.

Barn och utbildningsnämnden

Förskola- och skola har stor betydelse för barnen och elevernas framtid. Därför ska vi prioritera personal som arbetar direkt mot våra unga. Förskollärare, barnskötare, lärare och undersköterskor samt verksamhetsnära chefer.

Liberal satsning

- Ramförstärkning förskola, grundskola och gymnasium 8 mkr. Kompensation för kostnadsökningar och ökade löner. Syftet är att behålla personal inom socialtjänst, förskola, grundskola och gymnasium så att alla barn och elever får rätt stöd och en god utbildning.
- Administrationen bör ses över och kan effektiviseras utan att det påverkar barn och elever. Fokus ska vara på personal och chefer så nära verksamheten som möjligt.
- I förskolan är det prioritet på att minska barngrupperna genom ökad grundbemanning och att skapa lokalmässiga förutsättningar för att kunna dela upp barnen i mindre grupper.
- I grundskola och gymnasium är prioriteringen att ge mer stöd i mindre undervisningsgrupper där så erfordras.
- Fortbildning personal, bland annat i undervisning i läs- och skrivinlärning, förskola och tidiga årskurser.

Omsorgsnämnden

Livet ska levas hela livet. Liberalerna vill värna en god omsorg samtidigt som förvaltningen har ett uppdrag att effektivisera verksamheten. Falun har höga kostnader jämfört med andra kommuner (källa: Kolada) Vi delar majoritetens bedömning att det bör finnas möjligheter att minska kostnaderna som tidigare beslut innebär. Det är viktigt att följa upp och utvärdera alla förändringar.

Men viktigt att notera - löneökningarna kompenseras inte fullt ut i majoritetens budget och det kan bli svårt att både minska kostnader och inte kompensera kostnadsökningar. Troligtvis kommer detta att ta tid.

Vi behöver se över och analysera detta.

Liberal satsning

- 8 mkr för ökade kostnader. Vi bedömer att det blir svårt att få full effekt av effektiviseringar redan 2026 och 2027. Möjlig ytterligare justering av ram för 2028 och 2029

bör fattas först i och med budgetbeslutet i november efter att SKR:s nyckeltalsjämförelser presenteras.

- Vi vill att omsorgspersonal ska kunna skjutsa äldre som en biståndsbedömd insats. T ex om den äldre uppskattar att följa med och handla mat och det bryter isolering.
- Det är viktigt att bland annat värna kontaktpersoner inom ramen för LSS. Det är en viktig insats som i relation till dess kostnad betyder mycket.

Arbetslivs- och socialnämnden

Alla människor ska få vara trygga och känna att de är en del av samhället. Det kräver aktiva åtgärder och stöd från kommunen. Liberalernas förslag innebär att vi vill värna grundbemanningen samtidigt som förvaltningen har ett uppdrag att effektivisera verksamheten.

Liberal satsning

- Kompensation för kostnadsökningar och ökade löner 2,5 mkr jämfört med budgetbeslut 2024-11-21.
- Utökning ramtid SFI 0,5 mkr

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Då majoriteten föreslår en generell förstärkning med 3,5 mkr som ligger nära den förstärkning Liberalerna tidigare föreslagit på 2 mkr (i budgeten för Falu kommun gällande 2026 med flerårsplan 2027-2028) så är Liberalerna samstämmigt med majoritetens förslag.

Myndighetsnämnden för bygg och miljöfrågor

Samstämmiga med majoriteten

Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för en rad viktiga uppgifter inom områdena bibliotek, ungdomars fritid, idrott, kulturarv och kultur. Det är viktigt att skattemedel används så effektivt som möjligt i verksamheten och för att stötta det ideella föreningslivet.

För närvarande pågår en översyn av kostnader och prioriteringar inom kultur- och fritidsförvaltningen som sänkt kostnaderna och som förhoppningsvis leder till sänkta kostnader.

Liberalerna har länge ansett att ett ramtillskott behövs för badhuset, trots effektiviseringar. Framförallt hyreskostnaden från Lufab har blivit högre än de ursprungliga kalkylerna.

Liberal satsning

2 mkr extra utöver majoritetens förslag. Vi anser även att kommande driftskostnader för skidbron på Lugnet 15 mkr och en ogenomtänkta förändringar av isytorna leder till kostnader som hade kunnat undvikas. Kapitalkostnader och räntor för detta kommer att belasta kultur- och fritid med ca 1 mkr om året under ca 40 år, vid en överslagsberäkning. Kostnader som helt hade kunnat undvikas. Vi vill underhålla välanvända anläggningar och bygga ut efter de behov som finns när det gäller barn- och ungdomsidrott samt breddidrott. det kan gälla en rad idrotter som fotboll, innebandy mountainbike och gymnastik för att nämna några exempel. Men kostnader kan sparas på dyra anläggningar som hoppbackarna, då dessa inte används i tillräcklig omfattning. Dessa bör fasas ut efter VM 2027 som idrottsanläggning. Men kan fungera som utsiktstorn och kanske andra aktiviteter.

Isytorna förtjänar en seriös utredning.

Tidigare satsningar på kulturskolan och biblioteket fortgår och det är bra.

Liberalerna vill

- Behålla naturskolan
- Tillsätta vakantsatta tjänster inom fritidsverksamheten
- Övriga ändamål bör återigen få medel som går till underhåll av ideellt drivna anläggningar.

Servicenämnden

Vi anser att det är olyckligt att ena året ställa in underhåll och nästa året börja underhålla igen. Underhåll ska ske kontinuerligt över tid. Inställt underhåll är en dold skuld i majoritetens budget. Hur stor del som kommer att genomföras som investeringsunderhåll i majoritetens budget framgår inte. Liberalerna behåller nuvarande ram för servicenämnden, dvs 5 mkr utöver majoritetens förslag. Den exakta siffran är svår att fastställa utifrån underlaget.

Det leder troligtvis till lägre kostnader att underhålla 2027. Eftersatt underhåll blir ofta dyrare. Dessutom kan priserna vara lägre 2027 då den ekonomiska konjunkturen kan driva på priserna 2028 - 2029.

Valnämnden

Majoriteten ville tidigare satsa på en mobil vallokal med digital utrustning för att öka valdeltagandet. Det är en sympatisk tanke, men något majoriteten nu gett upp på grund av kostnaderna. De har därmed samma förslag som Liberalerna tidigare haft inom detta område.

Kommunrevisionen

Kommunrevisionen bidrar till en ändamålsenlig och effektiv verksamhet och bör få ett tillskott på 0,4 mnkr jämfört med budgetbeslut 2024-11-21. Detta kommer att bidra till en god verksamhet och lägre kostnader.

Kommunstyrelsens reserv för utvecklingssatsningar och oförutsedda händelser samt icke förvaltningsanknuten verksamhet

Liberalerna gör samma bedömning som majoriteten.

Kollektivtrafik

Liberalerna gör i stort samma prioriteringar som majoriteten.

Effektiviseringar kommundirektör

- Effektivisera och prioritera verksamheten för att nå en besparing på 10 mnkr. Uppdrag till kommundirektören.

Driftramar för budget 2026 och ekonomisk plan 2027 och 2028 (belopp i mnkr) - se bilaga

Investeringar

Investeringsnivån och behovet av investeringar är hög i Falu kommun de närmaste åren. Investeringarna kommer delvis att finansieras via upplåning. Målet är att högst 50 procent ska vara lånefinansierat. På sikt är det inte hållbart med lånefinansierade investeringar, under kommande år måste lånen betalas av. En långsiktigt hållbar investeringsnivå ligger på ca 250 mnkr per år men under planperioden ligger investeringarna på mellan 547 - 629 mkr per år.

Slutsats - vi måste prioritera hårdare vad gäller investeringar. Annars låter vi kommande generationer betala våra räkningar.

Vi Liberaler har tidigare år hävdat att vi anser att nybyggnation och renoveringar av Sundbornsskolan och Svärdsjöskolande leder till att renoveringar av små skolor med eftersatt underhåll och litet elevunderlag ska ifrågasättas. Det är bättre att satsa på personal, skolor med tillräckligt många elever så barnen får lekkamrater än halvtomma lokaler. En satsning på att renovera Liljansskolan när det inte finns tillräckligt elevunderlag är ett exempel. Samtidigt är det viktigt att planera så att vardagen fungerar väl på landsbygden. Betydelsen av väl genomtänkt skolskjuts ökar om vi har något färre men välfungerande skolor på landsbygden.

För att få ner investeringsnivån föreslog vi att Surbrunns trafikplats bör skjutas på framtiden vilket nu verkar vara fallet, beräknat till 51,4 mnkr.

Värt att påpeka är att en skolstrukturutredning pågår. När den är klar har vi mer underlag för att ta beslut. Men troligen kommer den utredningen visa, återigen, att det finns fler platser i skolan än vad det finns elever.

Generellt behövs mer underlag för att kunna ta beslut om investeringar. Skidbron på Lugnet och isytorna är två exempel på när dyra investeringar genomförs som inte är optimala.

Falu kommun bör ta fram en plan för hur investeringarna ska prioriteras och hur de ska finansieras och slutligen, hur de ska betalas.

Skatter

Under planperioden kan eventuellt en skattesänkning genomföras. En avvaktande konjunktur och höga investeringsbehov talar emot, en relativt hög kommunalskatt talar för. Men rätt skött kan en god hushållning med skatterna räcka till både den kommunala välfärden och sänkt skatt. Om konjunkturen bidrar till att skapa förutsättningar för detta.

Förslag till beslut

Utifrån redovisade överväganden föreslår Liberalerna kommunfullmäktige besluta följande

1. Utdebiteringen fastställs till 22:06 per skattekrone för 2027 (samma som tidigare).
2. Årsplan med budget 2027 – 2029 för Falu kommun fastställs enligt Liberalernas förslag
3. Internräntan för 2027 fastställs till 2,75 procent enligt rekommendation från SKR (Sveriges Kommuner och Regioner)
4. Kommunens upplåningsram fastställs till 3 700 mnkr för 2027
5. Kommunstyrelsen och nämnderna får i uppdrag att upprätta verksamhetsplan för 2027 - 2029 och budget för år 2027 enligt Liberalernas förslag till budget

Beslut om kommunstyrelsen

I enlighet med Liberalernas budgetförslag

Beslut om samtliga nämnder

I enlighet med Liberalernas förslag.

Beslut om gemensam nämnd för upphandlingssamverkan:

I enlighet med Liberalernas budgetförslag

Beslut om överförmyndarverksamheten

I enlighet med Liberalernas budgetförslag

Beslut om kommunrevisionen

I enlighet med Liberalernas budgetförslag

Taxor och avgifter

Samma förslag som majoriteten.

Anmärkning

I texten har miljoner kronor förkortats till mnkr.

Liberalerna Falun

Svante Parsjö Tegnér, gruppledare Liberalerna Falun